

**UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ
DIN MOLDOVA**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 343.13 (043.2)

TUDOR Vasilica-Leontina
**MEDIEREA ÎN DOMENIUL PENAL LA NIVEL
NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL**

REZUMAT

Specialitatea 554.01 - Drept penal și execuțional penal

Autor: _____ Tudor Vasilica-Leontina
Conducător de doctorat: _____ Barbăneagră Alexei,
profesor universitar,
doctor habilitat în drept;
Comisia de îndrumare: _____ ALECU Gheorghe,
doctor în drept,
conferențiar universitar;
_____ GOLUBENCO Gheorghe,
doctor în drept,
profesor universitar;
_____ ROTARI Oxana,
doctor în drept,
conferențiar universitar.

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei Drept Public a Universității Libere Internaționale din Moldova.

Autor: TUDOR Vasilica-Leontina

Conducător de doctorat: BARBĂNEAGRĂ Alexei, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Comisia de doctorat:

DOLEA Igor

doctor habilitat în drept, profesor universitar, referent

CUȘNIR Valeriu

doctor habilitat în drept, profesor universitar, referent

ULIANOVSKI Xenofon

doctor habilitat în drept, profesor universitar, președinte

ROTARI Oxana

doctor în drept, conferențiar universitar, secretar științific

GAMURARI Vitalie

doctor în drept, conferențiar universitar

BARBĂNEAGRĂ Alexei

doctor habilitat în drept, profesor universitar,

ALECU Gheorghe

doctor în drept, conferențiar universitar

GOLUBENCO Gheorghe

doctor în drept, profesor universitar

Susținerea va avea loc la: 22.11.2019, ora 13.00 în ședința Consiliului științific specializat din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova, Strada Vlaicu Pârcălab 52, Chișinău, sala 101, bl.4.

Rezumatul și Teza de doctor pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova și pe pagina web a A.N.A.C.E.C. (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expedit la 11.10.2019

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,

ROTARI Oxana, doctor în drept, conferențiar universitar;

Conducător științific,

BARBĂNEAGRĂ Alexei, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Autor

Tudor Vasilica-Leontina

(© TUDOR Vasilica-Leontina, 1019)

REPERE CONCEPTUALE ALE LUCRĂRII

Edificarea și consolidarea statului de drept are ca obiectiv strategic alinierea la normele și cerințele europene privind respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Instituția medierii penale, de rând cu alte forme particulare (arbitrajul, concilierea etc.) reprezintă un nou curent în doctrina penală contemporană, filosofia penală a instituției medierii diferind de la țară la țară, datorită diverselor particularități conținute. Și legislația penală, procesul penal este diferită. Prin urmare este necesar de a conceptualiza esența, definițiile, trăsăturile, particularitățile, delimitarea instituției medierii de la alte forme ale justiției restaurative [1, p.181].

Cercetarea științifică a instituției menționate este considerată de Gorghiu ș.a., ca fiind o necesitate vitală, lucrarea autorului fiind intitulată „*Medierea – oxigen pentru o societate modernă*” [2, p.156], denumire ce evidențiază în plus actualitatea temei investigate, opinie la care aderăm.

Investigația științifică constituie o sistematizare a doctrinei și practicii aplicative a unui segment important al justiției restaurative - medierii penale, care în România și Republica Moldova nu a obținut încă o recunoaștere indiscutabilă, nefiind transpusă integru în legislația penală, procesual-penală.

Reconceptualizarea instituției medierii se impune și din considerentele modificării politicii penale a statului, obiectivul strategic al Republicii Moldova fiind integrarea în Uniunea Europeană, ceea ce presupune integrarea economică, socială, juridică, combaterea criminalității ca priorități strategice ale procesului de integrare, precum și implementarea în jurisprudența României și a Republicii Moldova a standardelor Curții Europene pentru apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului în domeniul jurisprudenței. În contextul menționat au fost formulate propuneri sistemice menite să optimizeze aplicarea în practică a instituției medierii.

Problema științifică actuală, de importanță majoră, care este soluționată constă în conceptualizarea și sistematizarea medierii în domeniul penal și procesual penal, în analiza și reevaluarea cadrului practico-legislativ al acesteia, urmărindu-se relevarea caracterului și specificului ei, în vederea contribuirii la perfecționarea și eficientizarea normativului penal din acest domeniu, prin valorizarea și clarificarea acestora pentru practicieni, teoreticieni, cadre universitare, justițiabili, cercetători etc., evidențiind necesitatea elaborării și avansarea unor recomandări privind aplicarea modificărilor necesare în cadrul Codului penal și Codului de procedură penală, conturându-se relevanța practică a conceptelor studiate.

Prezenta lucrare reprezintă o cercetare juridică, integrală după conținut, a unor probleme care sunt destul de vehiculate la nivel de discuții și sub aspect doctrinar în România și Republica Moldova, dar care mai generează polemică și propuneri de modificare și perfecționare a legislației naționale. Pe lângă faptul că sunt analizate opiniile existente în literatura de specialitate autohtonă, se fac referiri și la modalitățile de abordare a acestei probleme în alte state. Studiul de față readeuce

în discuție un subiect destul de controversat nu doar pentru doctrina juridică din România și Republica Moldova, dar și pentru dreptul contemporan în general.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul tezei se axează pe studierea multilaterală și complexă a teoriei, practicii și reglementărilor juridice ale instituției medierii în domeniul penal și procesual penal, și evidențierea pârghiilor de perfecționare a reglementării penale și procesual-penale ale funcției medierii, observând și evaluând problemele pe care le întâmpină instituția medierii cu precădere în domeniul penal, cercetarea și evaluarea complexă a impactului medierii în domeniul penal, precum și elaborarea recomandărilor corespunzătoare în vederea perfecționării legislației în vigoare pentru o mai bună cunoaștere a medierii în mediul judiciar.

Actualitatea și importanța problemei abordate. Considerăm că înțelegerea și conturarea instrumentarului juric al medierii în domeniul penal constituie un obiectiv important și actual, mai ales pentru perioada contemporană, în care societatea depune eforturi deosebite în vederea consolidării statului de drept în România și Republica Moldova, că aplicarea medierii în limitele legii constituie una dintre cele mai importante garanții de realizare cu celeritate și costuri minime, a drepturilor fundamentale ale omului, medierea penală fiind o formă a justiției reparatorie și restaurative.

Modificarea politicilor penale ale statelor impune necesitatea transformării justiției inchizitorială într-o justiție liberală, reparatorivă și restaurativă. Printre documentele importante ale structurilor internaționale privind instituția medierii am invoca doar unele dintre ele: - Recomandarea Consiliului Europei nr. 18 din 1987 privind *simplificarea justiției penale*; - Recomandarea Consiliului Europei nr. 19 din 1999 privind *medierea în materie penală*; - Rezoluția nr. 26 din 1999 a Consiliului Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite asupra *dezvoltării și includerii medierii și a justiției reparatorie în domeniul justiției penale*; - Rezoluția nr. 14 din 2000 a Consiliului Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite cu privire la *principiile de bază ale folosirii programelor de justiție reparatorivă în materie penală*; - Rezoluția nr. 12 din 2002 a Organizației Națiunilor Unite referitoare la *principiile fundamentale privind utilizarea programelor restaurative în materie penală etc.*

În cerințele Recomandării (99)19, legislatorul și autoritățile judiciare penale ale statelor membre sunt încurajate să identifice atât consecințele posibile ale medierii, cât și încurajarea acordurilor de mediere cu privire la procedurile penale. Totodată, având în vedere diferența de egalitate între drepturile victimei și ale delincventului în urma unei infracțiuni, se ia în considerare faptul că statele membre ar trebui să fie sensibilizate asupra faptului că victima, datorită situației în care se află, necesită o atenție deosebită atât înainte de mediere, în cursul medierii, cât și după mediere, iar pentru acest motiv, statele membre sunt sfătuite să întreprindă *cercetări* cu privire la acest subiect.

Creșterea ratei criminalității, în special a numărului de infracțiuni cu un grad mai mare sau mai mic de pericol social are impact asupra tuturor sferelor vieții oamenilor, provocând o serioasă stare de îngrijorare și chiar anxietate în ceea ce privește viața persoanelor apropiate, integritatea patrimoniului etc.. Orice stat, care este organul administrativ al unei țări, are obligația constituțională de a asigura prin organele sale specializate siguranța și securitatea cetățenilor săi împotriva oricărui

fapte de natură infracțională, cât și prevenirea infracțiunilor care pot să atenteze la drepturile și libertățile acestora. În acest context, când statul, prin intermediul organelor sale nu este capabil să facă față criminalității în creștere, acesta urmează să ofere și alte posibilități, alternative, cetățenilor săi pentru a-și soluționa în mod rapid și cu costuri mici, cauzele de natură penală, civilă etc., cu care se confruntă, folosindu-se și de *instituția medierii*.

Actualitatea temei de cercetare a fost determinată și de existența argumentelor în favoarea distincției dintre mediere și procedura penală, prevăzute în legi speciale și în codurile penale, pentru fapte care întrunesc trăsăturile caracteristice ale unor infracțiuni, care însă se deosebesc între ele, printre altele, și prin gradul de pericol social.

Alte considerente în favoarea reiterării în doctrina juridică a disputei pe această temă, sunt argumentele de natură istorică, dar arată și necesitatea armonizării legislației penale a Republicii Moldova și a României cu cea a țărilor din Uniunea Europeană, la care Republica Moldova este în proces de aderare, iar România este membră de peste un deceniu.

Realizarea medierii, înainte sau în timpul procesului penal este adeseori însoțită de dificultăți de natură obiectivă și subiectivă. Existența celor obiective, complică realizarea funcției medierii, aici aflându-se, în primul rând, lacunele și contradicțiile admise de legiuitor la reglementarea normativă a acestei activități. La cauzele obiective se adaugă și un pretins grad de însușire în permanență a procedurilor juridice și psihologice de realizare și susținere a medierii.

Cercetarea complexă a problemelor instituției medierii în procesul penal are o importanță teoretico-practică majoră. Anume acestor probleme fundamentale le este atribuit studiul temei, în cadrul căruia sugestiile teoretice și recomandările practice la aplicarea normelor procesual-penale și a propunerilor de modificare a legislației procesual-penale sunt îndreptate spre optimizarea activităților în domeniu pentru cazurile persoanelor care se îndreaptă către sfera medierii.

Aceste circumstanțe au determinat cercetarea problemelor teoretico-practice ale realizării medierii, precum și importanța teoretico-practică a episoadelor legislative cu privire la acest subiect, conturând importanța ajustării conceptului reformei judiciare și de drept penal la standardele europene și internaționale dând o valoare modernă și progresistă a justiției cu privire la faptele ce constituie infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, pentru care medierea în cadrul procedurilor penale poate să conlucreze cu justiția, completându-se și susținându-se reciproc pentru asigurarea unei comunități sociale mai sigure.

Or, instituția medierii necesită studiu aprofundat în materie, o analiză metodică și de reformare. Reinterpretări creative necesită și concepția acestei instituții, și aici circumstanțele menționate au condiționat alegerea și au relevat actualitatea temei de cercetare.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute. Caracterul novator al rezultatelor obținute este determinat de faptul că investigația întreprinsă reprezintă o cercetare complexă a medierii, în baza căreia se formulează concluzii și recomandări teoretice în vederea perfecționării continue a legislației și propunerea anumitor soluții de ordin practic.

Cercetarea întreprinsă permite observarea critică a limitelor unor noi reglementări date medierii, cât și formularea de propuneri de *lege ferenda* judicioase, temeinic argumentate științific, aducându-ne astfel aportul la perfecționarea prevederilor legale în discuție.

Lucrarea determină și apoi propune justificat și motivat reexaminarea unor puncte de vedere doctrinare, precum și reorientarea rezolvărilor jurisprudențiale.

Noutatea științifică a lucrării este dată și de faptul că în contextul examinării medierii încearcă a fi stabilite asemănările și îndeosebi diferențierile acesteia în legislația diferitelor state, determinându-se astfel, justificarea ei socială și juridică.

Lucrarea tratează aspecte teoretice și practice ale medierii penale, ale justiției reparatorii și ale justiției restaurative, identificând principiile procedurii de mediere, rolul și locul său în sistemul de procedură penală și în același timp examinează impactul conceptelor de mediere, de justiție reparatorie, de justiție restaurativă în soluționarea problemelor evidente din cadrul procedurilor penale moderne. Conceptul de mediere penală reflectă locul posibil al medierii în procesele penale, definind principiile care permit transferul unui caz penal către procedura de mediere, precum și statutul unui mediator.

Ipoteze de cercetare. Ipoteza prezentată îndeplinește funcția de a asigura un răspuns valid la tema cercetată și urmărește stabilirea adevărului că medierea are impact pozitiv direct și indirect asupra domeniului penal cu reverberații asupra celui social. Mărimea impactului depinde de modul de abordare, de cercetare a domeniului penal, corelat cu instituțiile care sunt incluse în legile penale și analizei factorului uman, toate acestea raportate și la aspectele practice și doctrinare cercetate.

Variabilele aplicate în cele două ipoteze de cercetare sunt: *pericolul social, gravitatea infracțiunii și răspunderea.*

O primă ipoteză (H1= Hypothesis 1) privește *gradul de vinovăție* al celui care a prejudiciat o anumită persoană și *răspunderea* acestuia corelativă gravității faptei sale infracționale, care pot constitui cauza legală de acceptare a reparării prejudiciului material și/sau moral produs victimei. Această situație să fie menită a determina și conștientiza prejudiciatorul cu privire la necesitatea reparării imediate într-un termen rezonabil a prejudiciului în funcție de cuantumul acestuia.

Studiile anterioare privind răspunderea penală, comparativ cu efectele medierii nu au fost reliefate suficient și nici nu au cunoscut o implementare majoră în domeniul dreptului penal, pentru a conștientiza destinatarii legii penale cu privire la beneficiile medierii în procedura judiciară. Nu numai ipotetic, dar și în mod concret, cele trei elemente analizate mai sus ar trebui să determine o atitudine pozitivă cu privire la repararea prejudiciului respectiv, apelându-se la instituția medierii.

Ca atare, considerăm că cele trei elemente analizate mai sus, ar putea permite apelarea la medierea dintre făptuitor și victimă, în mod prioritar, pentru a repara consecințele materiale sau morale cauzate acesteia din urmă.

A doua ipoteză (H2= Hypothesis 2) presupune o moderare a modalității de reparare a prejudiciului prin intermediul mediatorului prin asumarea numai a unei răspunderi parțiale de către făptuitor prin încheierea unei înțelegeri parțiale, astfel că, actorii implicați în conflict să accepte calea juridică a soluționării conflictului.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În vederea realizării scopului și obiectivelor propuse în teză, baza metodologică a cercetării este metoda dialectică de cunoaștere, dar și tehnici speciale: cercetarea sistemului juridic și istoric, metoda comparativă de analiză, logică și juridică, rezultând o cercetare sistemică și analitică în cadrul temei.

Baza empirică a cercetării este constituită din jurisprudența României, Republicii Moldova și din alte state, Decizii ale Curții Constituționale, proiecte de legi pentru completarea legilor deja existente, acte juridice din surse materiale sau on-line existente pe Internet.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. În literatura de specialitate, chestiunile ce țin de instituția medierii au fost supuse cercetărilor științifice la diferite etape ale dezvoltării doctrinei, continuând să rămână, și în prezent, în atenția cercetătorilor în domeniu.

Din studiul literaturii de specialitate și legislației României, Republica Moldova, cât și a altor state, rezultă că instituția medierii este foarte puțin tratată, sau deloc, în codurile penale ale acestora, și mai mult în legi speciale.

Unele aspecte, care indiscutabil contribuie în mod esențial la studiul instituției medierii, au fost abordate și în lucrările unor autori din Republica Moldova și România. Ca atare, la realizarea tezei se cercetează cu precădere lucrări de specialitate din România și Republica Moldova, cât și ale unor autori străini, comparativ cu dispozițiile legilor speciale în domeniu, Recomandările și Directivele U.E., cât și unele dispoziții din Codurile penale ale Republicii Moldova și României, opiniile științifice și sugestiile autorilor în domeniu fiind trecute prin filtrul propriei analize a autorului.

Opiniile științifice și sugestiile autorilor în domeniu au fost trecute prin filtrul propriei analize a autorului. Referindu-ne la România, teza abordează opiniile științifice ale autorilor: Abraham Pavel, Alecu Gheorghe, Tomiță Mihaela, Ancheș Diana-Ionela, Blohorn-Brenneur Beatrice, Boncu Ștefan, Botezat Elena Aurelia, Călin Dragoș, Călin Roxana, Lungu Sanda, Dragne Luminița, Trancă Anamaria, Făiniși Florin, Făiniși Victor Alexandru, Florescu A.P.Dumitru, Bordea Adrian, Frunzeti Teodor, Gorghiu Alina, Stănescu Nicolae Bogdan Codruț, Sîrbu Manuela, Munteanu Mihai, Dedu Ion, Frandea Ciprian, Cristi Danileț, Ignat Claudiu, Șuștac Zenon ș.a., iar la cele din Republica Moldova ale savanților: Dolea Igor, Barbăneagră Alexei, Gamurari Vitalie, Berliba Viorel, Budeci Vitalie, Carпов Trofim, Cușnir Valeriu, Cojocar Radion, Mariș Alexandru, Popovici Tudor, Ulianoschi Gheorghe, Ulianoschi Xenofon, Ursu Nicolae, Volcinschi Victor ș.a.

Au fost analizate și lucrările unor autori străini, dintre care exemplificăm: Baruch Bush A. Roberta, Folger P. Joseph, Blohorn-Brenneur Béatrice, Dingle Jonathan, Kelbie Judith, Eunson Baden, Hoffman A. David, Bowling Daniel, Lempereur Alain, Colson Aurélien, Salzer Jaques, Winslade John, Monk Gerald, Christie Nils ș.a.

Lucrările acestor autori au reprezentat un suport esențial la elaborarea temei de investigație. Dar, și aici nu au fost reflectate complet și multilateral toate aspectele ce caracterizează instituția medierii. Pe linie de cercetare, nu negăm și nici nu punem la îndoială gradul de elaborare și de cercetare a acestui subiect, decât menționăm că

în teoria și practica medierii, unele aspecte au rămas neexaminat, sau sunt abordate, firește, în contradictoriu. Din aceste considerente a fost aleasă tema de investigație și determinat conținutul și structura ei. Contribuția științifică a autorilor nominalizați prin reflectarea opiniilor lor în conținutul tezei s-a axat pe descrierea funcției medierii, exercitată în diferite cauze; pe evidențierea mecanismului de realizare a sa în faza urmării penale și pe cea a procesului penal. Se poate aprecia că instituția medierii, deși a fost supusă unor investigații laborioase, lasă, totuși, spațiu pentru interpretare la anumite componente pe care le înglobează. Evident, multe lacune din legislația, teoria și practica unor state se manifestă similar. Respectiv, și căile de depășire a lor pot fi analogice. Din analiza lucrărilor în domeniu rezultă, de asemenea, că nu există o opinie unică asupra definirii anumitor termeni și sintagme, cum ar fi *caracterul prejudiciabil*, ca una din trăsăturile esențiale ale infracțiunii, *pericolul social*, reprezentat de valorile sociale ocrotite de legea penală ce pot fi vătămate printr-o faptă penală, *caracterul ilicit al faptei*, *consecințe juridice* etc..

În context, desigur, reținem atenția asupra faptului că au fost abordate următoarele probleme de cercetare: 1) Identificarea particularităților și a specificului realizării funcției medierii; 2) Analiza concordanței dispozițiilor legii procesual penale cu activitatea practică din acest domeniul vizat; 3) Descrierea mecanismului realizării medierii în faza urmării penale; 4) Elaborarea și înaintarea anumitor propuneri în vederea completării și perfecționării legii procesual penale cu referire la instituția medierii.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a studiului. Ca o apreciere generală a conținutului științific al tezei de doctorat, se poate afirma că aceasta constituie o contribuție importantă la dezvoltarea științei dreptului penal, atât prin studiul aprofundat sub multiple aspecte ale temei cercetate, cât și prin soluțiile judicioase adoptate și argumentate în mod corespunzător. Valoarea științifică a lucrării constă în prezentarea comparativă a doctrinei și legislațiilor penale moderne. Totodată, vor fi formulate și unele propuneri *de lege ferenda*. Din acest punct de vedere este de remarcat caracterul original al lucrării elaborate, deși unele dintre respectivele propuneri pot primi contraargumente, cel puțin, la fel de motivate.

Valoarea aplicativă a rezultatelor cercetării științifice derivă din perspectivele deschise de rezultatele urmărite în teză, constând în: - interpretarea și explicarea medierii, în scopul aplicării unitare a prevederilor legale în vigoare de către organele și organismele judiciare; - analiza imperfecțiunilor normelor juridice cu referire la mediere; - concluziile și recomandările formulate în teză pot înlesni procesul de înfăptuire a justiției penale, precum și procesul de predare și asimilare a materiei dreptului penal în instituțiile universitare cu profil juridic, în același rând cu procesul de perfecționare profesională continuă a mediatorilor, consilierilor juridici, avocaților, procurorilor, judecătorilor, polițiștilor și a altor specialiști în domeniul judiciar; - teza se axează pe ideea educării la cetățeni a conștiinței juridice și a culturii juridice în contextul respectării valorilor sociale legale și a ordinii juridice.

Implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării. Lucrarea poate constitui un punct de reper, atât în activitatea didactică, cât și în cea practică a juriștilor preocupați de problematica medierii, fiind susținute în acest sens referate cu ocazia unor simpozioane, conferințe, congrese naționale și internaționale

organizate de Consiliul de Mediere din România, U.N.B.R., Baroul Constanța, Asociația Criminaliștilor din România, Facultatea de Științe Juridice și Științe Economice din Constanța, la Facultatea de Drept a Universității „Titu Maiorescu” din București, la Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Universitatea de Studii Europene din Moldova, Facultatea de Drept a Universității Libere Internaționale din Moldova, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”-Colegiul Național de Apărare „Carol I” București, Palatul Parlamentului - Comisia pentru Apărare, Ordine Publică și Siguranță Națională a Camerei Deputaților, București.

Publicațiile la tema tezei. Materialele cercetării au fost utilizate de către autor în procesul de învățare în timpul pregătirii practice de aplicare a legii și procedurilor penale, precum și prezentarea unor lucrări în cadrul unor conferințe științifice.

Rezultatele obținute pe parcursul cercetării au fost publicate în 25 articole științifice, din care 3 - în culegeri științifice internaționale, 12 în reviste de specialitate acreditate, 9 în materialele conferințelor și simpoziunelor naționale și internaționale, 5 în reviste on-line.

CONȚINUTUL LUCRĂRII

Structura cercetării tezei este axată pe investigațiile realizate, condiționate de conținutul acestora, pentru atingerea scopului și a obiectivelor investigării realizate în teza de doctorat, fiind subordonată unei logici de cercetare temeinică, conturând firul logic al argumentării date de o anumită instanță și o analiză critică pentru hotărârea instanței, ori urmărind logica unui aspect remarcat în doctrină sau în practică, argumentând pro sau contra acelor aspecte. Lucrarea cuprinde adnotările în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări *de lege ferenda*, bibliografia, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autoarei tezei de doctorat, anexe.

Prin conținutul lor, cele patru capitole reflectă, atât cercetările în domeniul analizat, cât și opiniile personale ale autoarei. Concluziile și recomandările la tema noastră de cercetare sunt prezentate pe larg în conținutul tezei, dar și în partea finală, de asemenea.

Introducerea cuprinde problema științifică actuală, de importanță majoră, care este soluționată, scopul și obiectivele tezei, actualitatea și importanța problemei abordate, noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute, ipoteze de cercetare, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare, importanța teoretică și valoarea aplicativă a studiului, implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării, publicațiile la tema tezei și numărul compartimentelor tezei de doctorat.

Capitolul 1. Analiza materialelor științifice referitoare la mediere, include patru subcapitole: *1.1. Instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din România; 1.2. Instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din Republica Moldova; 1.3. Materiale științifice privind conceptul instituției medierii publicate în alte state; 1.4. Concluzii la capitolul 1.*

Acest compartiment al lucrării este consacrat diverselor viziuni doctrinare

asupra instituției medierii. O atenție deosebită este orientată către identificarea incipienței analizării medierii, fiind identificate opinii de încurajare a medierii, care și-au găsit soluții în conținutul propriu-zis al lucrării. Aceste soluții constituie o particularitate în arealul medierii ca urmare a identificării necesității cunoașterii și implementării instrumentului juridic al medierii în domeniul penal.

Capitolul 1 se referă la analiza aplicării medierii ca fiind un obiectiv prioritar și de actualitate pentru perioada contemporană, întrucât aplicarea medierii în limitele legii constituie una dintre cele mai importante garanții ale respectării drepturilor și libertăților omului consacrate în Declarații, Convenții, Recomandări, Constituții și alte acte normative.

Subcapitolul 1.1. face referire la faptul că apariția și dezvoltarea medierii s-a dovedit de bun augur pentru societatea din România. Există, deja o formă consolidată, în tradiția literaturii de specialitate din domeniul medierii, care, prin conținutul ei intenționează să popularizeze medierea, unde găsim strategii de desfășurare în mod aplicativ a medierii. În acest sens, subcapitolul 1 face referire la instituția medierii reflectată în literatura de specialitate din România, analizându-se lucrări ale unor autori din România.

Asupra instituției medierii studiile arată că medierea constituie acea procedură care „constă în demersul unui terț care - împreună cu părțile - caută soluționarea cea mai indicată în diferendul respectiv”, mediatorul având rolul de a încerca realizarea unei apropieri a atitudinii și poziției părților din conflict, formularea unor soluții pentru a se reuși rezolvarea fondului problemelor din litigiu, precum și asistarea la negocierea părților [3, p.289].

În același sens se prezintă și opinia prezentată de Z.D. Șuștag care consideră că justiția reparatorie are efecte care nu se limitează numai la dialogul dintre făptuitor și victimă, deoarece justiția reparatorie constituie un potențial de influențare a acesteia în oricare domeniu al societății, constituind „o provocare pentru stilul de viață al unei comunități, pentru felul în care aceasta răspunde conflictelor și problemelor de justiție socială” [1, pp.232-233].

Cu toate acestea, medierea nu se rezumă doar la obiectivul de a schimba schimba viziunea asupra stilului de viață al unei comunități deoarece este chiar mai mult, constituind un mod de recuperare a prejudiciului, fără de care victima nu poate avea viziunea unei dreptăți atunci când infractorul a săvârșit un act infracțional asupra sa. În acest sens, în prim plan medierea face analiza litigiului asupra căruia părțile sunt de comun acord să îl stingă, victima recuperându-și paguba suferită iar infractorul se bucură de clemența nu doar a victimei, ci chiar a justiției, deoarece legiuitorul a stabilit că încheierea unui acord de mediere total înlătură răspunderea penală a făptuitorului, dacă în cauză a fost vorba despre o infracțiune care se putea pun în mișcare la plângerea prealabilă a victimei sau în cadrul căroră legea admite împăcarea, fără a atrage alte efecte juridice, fără decăderi din drepturi și fără notificări în cazierul judiciar.

Din punct de vedere psihologic, există două tipuri de conflict în negocierea care stă la baza medierii: *conflictul intrapsihic* și *conflictul social*. Conflictele intrapsihice sunt împărțite în următoarele tipuri: conflictul *abordare-abordare*, conflictul *evitare-evitare* și conflictul *abordare-evitare* [4, pp.11-23], negocierea și

medierea fiind două instrumente care au reușit să câștige teren față de alte modalități de soluționare a conflictelor, considerând că epoca actuală este epoca negocierii și a medierii.

O importanță deosebită pentru valorificarea unor opinii științifice, o are lucrarea științifică elaborată de magistratul C. Danileț, în colaborare cu A. Szabo, I. Dedu și A. Răduț, în volumul „Ghid de mediere penală conform noilor coduri” [13, pp.54-58], în care face o antiteză între justiția restaurativă și justiția retributivă, analizată din modul în care este privit conflictul. Autorii evidențiază faptul că, privind din perspectiva justiției retributive, aceasta se manifestă între infractor și Stat, victimei rezervându-i-se un rol secundar, însă, privind din perspectiva restaurativă, conflictul se manifestă între infractor și victimă, ambele având responsabilitatea de a identifica soluțiile pentru rezolvarea conflictului.

În sensul opiniilor exprimate de autori, observăm că, datorită celerității cerute, datorat timpului prea scurt al prescripției faptei și aplicării procedurii de recunoaștere a vinovăției, victima rămâne de cele mai multe ori în plan secund, fapt datorat timpului necesar aplicării probatoriului cu privire la pagube materiale și/sau morale, ceea ce rezultă că acțiunea civilă din procesul penal rămâne nerezolvată în procesul penal, urmând ca victima să se adreseze instanței civile, în acest mod aceasta fiind revictimizată. În acest mod, prin introducerea instituției de recunoaștere a vinovăției, în așa-zisa justiție negociată, victima rămâne înafara procedurii penale dacă nu a fost încheiat un acord de mediere.

În subcapitolul 1.2. au fost analizate publicații din Republica Moldova, autorii fiind personalități prestigioase din domeniul juridic, astfel încât, cercetând literatura de specialitate a Republicii Moldova, constatăm cu satisfacție că se pot identifica multiple lucrări care fac trimitere la mediere și un interes ridicat pentru această instituție a medierii în domeniul penal.

În ultimii ani în literatura de specialitate se regăsesc studii realizate de savanți în domeniu, care au abordat aspecte teoretice și practice ale instituției medierii, devenind cea mai nouă știință juridică în domeniul penal ce a suscitat un interes ridicat ca alternativă a instituțiilor juridice clasice retributive.

Cercetările realizate de către Ig. Dolea, V. Zaharia, V. Rotaru, L. Gribincea, M. Dilion, Gh. Gladchi, sub coord. C. Beldiga în cadrul Institutului de Reforme Penale [5, p.94], au reliefat principalele obstacole ce stau în implementarea medierii în Republica Moldova, cum ar fi: lipsa de informații, mecanisme defectuoase de implementare și insuficiența resurselor financiare. Cele mai importante riscuri privind implementarea instituției medierii sunt: recidiva, lipsa controlului asupra responsabilității asumate, neconștientizarea faptei comise și preluarea comportamentului infracțional. Medierea constituie însă o procedură cu ajutorul căreia victima și infractorul doresc să ajungă la un acord în vederea reparării pagubelor, procedură care poate avea loc prin mijlocirea unui mediator.

În același sens, membrii colectivului de cercetare din cadrul Institutului de Reforme Penale din Republica Moldova, sub îndrumarea prof.dr. Ig. Dolea [10, pp.47-49], apreciază în mod just că existența justiției atinge o serie de scopuri benefice pentru societate prin garantarea siguranței indivizilor, retribuirea răului, educarea membrilor societății ș.a., dar care implică o serie de costuri consistente de

natură diferită care includ cheltuieli cu organele de urmărire penală, cu magistrații, cu apărătorii, cu sistemul de executare, cheltuieli cu martorii, cu alți participanți, și în mod colateral lipsirea de susținere materială a familiei deținutului, uneori nejustificând resursele investite datorită rezultatului final care este departe de rezultatul preconizat prin aplicarea pedepsei penale. În același timp, reliefând beneficiile medierii, sunt evidențiate costurile reduse pe care le implică realizarea medierii, dar și economisirea banilor publici, vindecarea emoțională a părților conflictului, un grad ridicat de restituire a daunelor către victimă, astfel că „reducerea implicării statului în cadrul unui conflict este mai puțin costisitor decât operarea sistemului de justiție” [5, p.49].

În consens cu cele exprimate de distinși autori, opinia noastră este că medierea prezintă o serie de avantaje atât pentru părțile aflate în conflict cât și pentru organele de urmărire penală, dar și pentru instanțe prin: - reducerea cazurilor de plângere împotriva actelor organelor de urmărire penală; - reducerea volumului de lucru, a numărului de cauze de gravitate redusă; - degrevarea organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată prin reducerea numărului de cauze instrumentate și judecate; - reducerea cheltuielilor judiciare suportate de buget, implicit ale cheltuielilor contribuabililor, care susțin și sistemul judiciar prin taxele vărsate către stat; - reducerea populației carcerale și a cheltuielilor aferente; - acoperirea prejudiciilor provocat părții vătămate de către infractor [12, pp.30-37].

În subcapitolul 1.3. au fost analizate și lucrările unor autori străini, dintre care exemplificăm: Baruch Bush A. Roberta, Folger P. Joseph, Blohorn-Brenneur Béatrice, Dingle Jonathan, Kelbie Judith, Eunson Baden, Hoffman A. David, Bowling Daniel, Lempereur Alain, Colson Aurélien, Salzer Jaques, Winslade John, Monk Gerald, Christie Nils ș.a.

Lucrările acestor autori au reprezentat un suport esențial la elaborarea temei de investigație. Dar, și aici nu au fost reflectate complet și multilateral toate aspectele ce caracterizează instituția medierii. Din aceste considerente a fost aleasă tema de investigație și determinat conținutul și structura ei. Contribuția științifică a autorilor nominalizați prin reflectarea opiniilor lor în conținutul tezei s-a axat pe descrierea funcției medierii, exercitată în diferite cauze; pe evidențierea mecanismului de realizare a sa în faza urmăririi penale și pe cea a procesului penal. Se poate aprecia că instituția medierii, deși a fost supusă unor investigații laborioase, lasă, totuși, spațiu pentru interpretare la anumite componente pe care le înglobează. Evident, multe lacune din legislația, teoria și practica unor state se manifestă similar. Respectiv, și căile de depășire a lor pot fi analogice. Din analiza lucrărilor în domeniu rezultă, de asemenea, că nu există o opinie unică asupra definirii anumitor termeni și sintagme, cum ar fi *caracterul prejudiciabil*, ca una din trăsăturile esențiale ale infracțiunii, *pericolul social*, reprezentat de valorile sociale ocrotite de legea penală ce pot fi vătămate printr-o faptă penală, *caracterul ilicit al faptei*, *consecințe juridice* etc.

În viziunea Codului penal al Republicii Moldova, art.276, alin.(7) cu privire la pornirea urmăririi penale în baza plîngerii (prealabile), împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii, împăcarea poate avea drept efect încetarea urmăririi penale, împăcare care se poate realiza și prin intermediul medierii. Potrivit

unei opinii a distinsului Ig. Dolea, odată cu introducerea acestei prevederi în procedura penală națională a fost realizată promovarea unei noi noțiuni [11, p.30] și anume cea al justiției restaurative, care este îndreptată cu precădere către rezolvarea problemelor victimei, avansând o nouă perspectivă cu privire la rezolvarea conflictelor penale.

Suntem de acord cu concluzia distinsului prof. Ig. Dolea cu privire la promovarea noțiunii de justiție restaurativă care reprezintă o nouă noțiune în procedura penală, însă, în ceea ce privește formularea din Codul penal al Republicii Moldova, art.276, alin.(7) avem o opinie contrară celor formulate de legiuitor, datorită faptului că scopul pentru care este concepută medierea nu îl constituie în sine o modalitate de realizare a împăcării, de reconciliere, care poate să producă în mod separat și diferit efectele juridice de înlăturarea a răspunderii penale (fără repararea prejudiciului în situația împăcării, ori cu repararea prejudiciilor în cadrul acordului de mediere). Această opinie separată se referă la afirmația că împăcarea se poate realiza și prin intermediul medierii, care constituie în primul rând o modalitate de reparare a prejudiciilor și în al doilea rând rezultând o situație de restaurare a relațiilor sociale. Obiectivul principal al medierii rămâne așadar repararea prejudiciului produs, chiar dacă intenția de restaurare a relațiilor sociale poate fi realizată sau poate eșua, deci medierea nu poate reprezenta o modalitate a împăcării, fiind o instituție *sui generis* a dreptului penal. Medierea în sine, realizată în cadrul procedurii penale reprezintă caracteristica justiției reparatorii, deoarece repară efectele produse de săvârșirea infracțiunii.

Și termenii din cadrul Legii nr.137/2015 privind medierea, art.39, alin.(3) cu privire la împăcare creează o amplă confuzie în perceperea instituției împăcării și a instituției medierii, cele două instituții producând efecte separate, ceea ce ar trebui revizuit de către organul legiuitor, deoarece, datorită termenilor confuzi ai legii, se constată că atât în doctrină, cât și în jurisprudență se realizează o contopire nejustificată a celor două instituții juridice.

Se observă din nou confuzia asupra efectelor juridice ale medierii, legea nedistingând între mediere și împăcare. În fapt, medierea are drept obiectiv stingerea conflictului prin recuperarea prejudiciului suferit de victimă, chiar dacă nu are drept urmare împăcarea părților.

Capitolul 2. Evoluția istorică și polemici științifice privind formarea domeniului medierii cuprinde patru subcapitole: 2.1. *Continuitatea istorică și polemici științifice privind formarea domeniului medierii*; 2.2. *Aspecte doctrinare din punct de vedere religios, filosofic, științific, social, politic și juridic privind instituția medierii*; 2.3. *Cadrul normativ privind medierea în materie penală în unele state ale Uniunii Europene și în alte state ale lumii*, 2.4. *Concluzii la capitolul 2*.

Compartimentul acestui capitol se focusează pe analiza situației la tema tezei și se axează, în principal pe studiul cercetărilor făcute de-a lungul anilor, nefiind deci neglijați autori mai vechi, consacrați, care au avut meritul să pună bazele acestor concepte din punct de vedere științifico-juridic. Prezentarea lucrărilor se realizează în ordine cronologică, fiind o soluție utilă, atât din punct de vedere al facilității lecturării acestora, dar mai ales pentru a putea observa evoluția și tendințele doctrinare cu privire la instituția supusă studiului, de-a lungul timpului.

Subcapitolul 2.1. este dedicat cercetării continuității acțiunilor de soluționare a conflictelor de-a lungul timpului, fiind analizate o serie de izvoare istorice pentru a evidenția viabilitatea, trănicia manifestării metodelor de aplanare a conflictelor, fiind analizată continuitatea istorică precum și polemici științifice privind formarea domeniului medierii, printre autorii citați regăsindu-se: Ovidius, Cicero, Dimitrie Gusti, Pierre Grimal, A. Weigal, Dumitru Mazilu, D.I. Ancheș, V. Crețu ș.a..

Subcapitolul 2.2. se referă la aspectele doctrinare ale medierii, manifestate în mediul religios, filosofic, social, politic, științific și juridic, menționând existența unor lucrări de cercetare internațională cu referire mediere, armonie și bună înțelegere raportate la diferite țări. În acest sens, se vizează trecerea în revistă a reperelor evolutive privind reglementările juridice în materia medierii, analiza unor elemente de drept comparat în materia medierii, aspecte doctrinare cu privire la instituția medierii, fiind analizate și lucrările unor autori străini, dintre care exemplificăm: Monseniorul Emer de Vattel, Thomas Paine, Sir Henry Sumner Maine, V. Câdea, D.C. Giurescu, M. Malița, Stanley B. Lubman, Céline Lefort, Albert Eglash ș.a..

Monseniorul E. Vattel [7, pp.276-278], referindu-se la aplicarea bunelor oficii realizate de mediator, consideră că acesta trebuie să dea dovadă de un grad ridicat de integritate, prudență și adresabilitate, respectând o strictă imparțialitate. Mediatorului i se cere ca să diminueze polemica insultelor, a jignirilor și a mustărilor dintre cele două părți, având abilitatea de a calma resentimentele lor, și îndreptarea atenției părților către reconciliere. Datoria mediatorului, conform monseniorului Vattel, este de a favoriza rezolvarea creanțelor cele mai întemeiate, precum și realizarea restaurării relațiilor dintre cele două părți, dacă acest lucru stă în puterea sa de convingere, nefolosind scrupulozitatea justiției rigide, el nefiind judecător, ci un conciliator, iar îndeletnicirea, activitatea sa, este să procure pacea, determinând părțile să își relaxeze pretențiile în vederea rezolvării conflictului.

Subcapitolul 2.3. face referire la cadrul normativ privind medierea în materie penală în unele state ale Uniunii Europene dar și din alte state ale lumii, realizând o analiză comparată a medierii din diverse state.

Capitolul 3. Medierea în domeniul penal cuprinde patru subcapitole: 3.1. *Considerații generale privind medierea în materie penală: noțiune, obiectul, trăsăturile și beneficiile medierii;* 3.2. *Medierea în faza urmăririi penale și a examinării cauzei penale în instanța de judecată conform legislației penale a României;* 3.3. *Medierea în faza urmăririi penale și a examinării cauzei penale în instanța de judecată conform legislației penale a Republicii Moldova;* 3.4. *Concluzii la capitolul 2.*

Conținutul acestui capitol este dedicat analizei detaliate a medierii, respectiv a noțiunii, obiectului, trăsăturilor și beneficiilor medierii, modalităților generale de manifestare a acesteia, a cadrului normativ privind medierea în materie penală la nivel național și internațional, inclusiv la nivel U.E., încheindu-se cu concluzii.

Conceptul de mediere reprezintă o soluție bazată pe nevoile și interesele părților, explorând aspectele conflictului prin care ambele părți pot să încheie

conflictul printr-un rezultat benefic pentru ambele părți, câștigul urmărit prin rezolvarea disputei să fie cel de victorie-victorie, ambele părți având de câștigat în urma închiderii conflictului prin înțelegeri benefice pentru fiecare dintre ele.

Existența acestui capitol are menirea de a oferi o perspectivă detaliată asupra medierii, ceea ce ne conferă și posibilitatea de a determina locul exact pe care îl ocupă medierea în domeniul penal. În cadrul elementelor cercetate ale conceptului de mediere, am formulat propria definiție a medierii în procedurile penale.

În doctrină, se consideră că medierea se orientează către rezolvarea conflictului care a apărut și a fost consumat între cele două părți [8, pp.57–63], considerând că actualele abordări teoretice pentru rezolvarea conflictelor necesită adăugări și rafinări majore.

Dongoroz ș.a. au subliniat faptul că legi de natură extrapenală „au un rol constructiv în promovarea, dezvoltarea, întărirea și transformarea relațiilor sociale, legea penală are rolul de gardian, de apărător al acestor relații” [9, p.6].

O serie de cercetători științifici au demonstrat că pedeapsa cu închisoarea aplicată infractorilor nu a rezolvat, nici nu a micșorat fenomenul infracțional, ci, din contră, s-a acutizat infracționalitatea, astfel încât legiuitorul a căutat soluția alternativă la pedeapsa penală prin procedura medierii în domeniul penal, în încercarea evitării condamnării acestuia prin procedura penală și ferirea acestuia de aglomerarea închisorilor și a prevenirii recidivei infractorului, ferindu-l de mediul contaminant al infractorilor deja nevindecabili de atitudinea antisocială. În acest sens, medierea o protejează pe victimă împotriva nerecuperării prejudiciului suferit ca rezultat al acțiunii infracționale, însă îl protejează și pe infractor de viața din penitenciar de aderarea la grupuri infracționale care se organizează încă din incinta penitenciarului. Problema la care nu răspunde încă legea penală cu privire la mediere este numărul de medieri pe care le poate solicita un infractor, tăcere a legii care ar trebui descifrată de legislator.

Opinia noastră este aceea că se poate accepta o singură mediere în cadrul aceleiași infracțiuni, iar următoarea mediere ar fi corect să îi fie îngăduită abia la 5 ani de la medierea anterioară. În acest mod, infractorul va trata cu seriozitate șansa de a utiliza procedura alternativă la instanța penală.

Și o altă serie de ambiguități ale legii am semnalat în cuprinsul tezei, printre care și termenul rezonabil de înaintare a datelor dosarului mediatorului de către organul de urmărire penală ori a instanței.

De asemeni, lipsa unui articol explicativ în Codul penal, precum și faptul că nu este menționat ca fiind o circumstanță atenuantă pentru infracțiunile grave.

Alte aspecte care au fost soluționate în cadrul cercetării din cadrul lucrării se referă la diferența efectelor juridice ale medierii și ale împăcării.

Am evidențiat medierea prin cercetarea variabilelor ipotezei tezei de cercetare, care fac referire la răspunderea penală, gravitatea infracțiunii și la pericolul social, care influențează gravitatea infracțiunii și implicit posibilitatea aplicării instituției medierii în procedura penală.

Medierea poate fi propusă de către organele de urmărire penală sau de către instanță ori poate fi inițiată de ambele părți sau doar de o parte. În acest sens, în procedura română, organul de urmărire penală emite o ordonanță semnată de

procuror, în care se menționează data de începere a medierii și perioada de derulare a acesteia, organul de cercetare penală având obligația de a verifica la anumite perioade de timp dacă a încetat medierea. În procedura română, pentru fapta care este în curs de cercetare penală, se declanșează procedura suspendării cauzei, care corespunde momentului începerii medierii, acțiunea penală reluându-se la momentul încetării procedurii de mediere. Ordonanța de suspendare a urmăririi penale emisă de către procuror se comunică părților și subiecților procesuali principali potrivit art.313 Cod pr.pen. român. Organul de cercetare penală este obligat să verifice periodic, dar nu mai târziu de 3 luni de la data dispunerii suspendării, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea urmăririi penale.

În situația în care una sau ambele părți se răzgândesc și refuză în mod explicit o mediere sau nu răspunde (răspunde) invitației sau nu se prezintă de două ori la rând la datele fixate pentru semnarea contractului de mediere, medierea se consideră neacceptată, iar în această situație, prin încheierea și înaintarea procesului verbal de încheiere a medierii către organul de cercetare penală, cauza se întoarce la organul de cercetare pentru continuarea procedurii penale.

În situația unei medieri complete, drept urmare a efectului art.16 lit.g) Cod de procedură penală român, care lasă fără obiect acțiunea penală prin faptul că medierea a înlăturat răspunderea penală cu privire la fapta, procurorul emite o ordonanță prin care dispune renunțarea la urmărirea penală, după ce se verifică sub aspectul legalității și temeiniciei și se trimite spre confirmare judecătorului de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță, în termen de 10 zile de la data la care a fost emisă.

După verificarea legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală pe baza lucrărilor, a materialului din dosarul de urmărire penală și a înscrisurilor noi prezentate, judecătorul de cameră preliminară admite sau respinge prin încheiere, cererea de confirmare care a fost formulată de procuror.

Ca urmare a unei înțelegeri totale în cadrul acordului de mediere, în situația în care medierea s-a derulat în etapa de judecată, instanța, după ce verifică în mod nemijlocit acordul de voință al părților, emite o hotărâre de încheiere a procesului.

În situația în care organul de cercetare penală renunță la urmărirea penală, procurorul poate dispune, după consultarea suspectului sau a inculpatului, ca acesta să îndeplinească una sau mai multe dintre următoarele obligații, conform art.318, alin.(6) și (7). În cazul în care procurorul dispune ca suspectul sau inculpatul să îndeplinească obligațiile dispuse, stabilește prin ordonanță termenul până la care acestea urmează a fi îndeplinite, care nu poate fi mai mare de 6 luni sau de 9 luni pentru obligații asumate prin acord de mediere încheiat cu partea civilă și care curge de la comunicarea ordonanței.

Spre deosebire de România, unde, în acest moment, medierea a fost limitată de Curtea Constituțională română doar până la citirea actului de sesizare înaintea instanței, în Republica Moldova medierea se poate aplica atât în faza de urmărire penală cât și în cea de judecată, însă fără să fie suspendată acțiunea penală, medierea derulându-se în același timp.

Există însă referiri confuze în Codul de procedură penală cu privire la încheierea sintagma „*tranzacție de împăcare*” cu bănuitul, învinuitul, inculpatul

[cf.art.80. drepturile și obligațiile reprezentantului victimei, părții vătămate, părții civile, părții civilmente responsabile și împăcare prin mediere, alin.(2) pct.2)], ori referire la art. 226, care explică efectele intrării în vigoare a hotărârii cu privire la acțiunea civilă în care se specifică faptul că hotărârea definitivă a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă în procesul penal, inclusiv hotărârea organului de urmărire penală sau a instanței despre acceptarea retragerii acțiunii civile, precum și hotărârea instanței prin care a fost confirmată tranzacția de împăcare a părților în același litigiu împiedică intentarea ulterioară a unei noi acțiuni pe aceleași temeuri. Chiar și în legea cadrul a medierii se face referire la împăcare prin mediere, dar și în Codul proc. pen. moldav ceea ce este o sintagmă neconformă. Art.276 alin.(7), se precizează că împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii.

Or, acestea sunt instituții care instrumentează separat procedura penală, respectiv împăcarea, tranzacția și medierea. Împăcarea produce efecte juridice separate de tranzacție și de mediere, înlăturând nu numai răspunderea penală ci stinge și acțiunea civilă, victima pierzând dreptul de a i se acoperi prejudiciul suferit, ceea ce face ca împăcarea să nu producă efecte păgubitoare pentru victimă, nu doar pentru moment, ci și pentru viitor, aceasta neputând să se mai adreseze instanței cu privire la aceeași infracțiune, ceea ce considerăm că ar trebui să aibă în vedere legiuitorul în vederea îndreptării erorilor semnalate cu privire la aceste instituții din cadrul legilor respective, pentru a nu se crea confuzie prin combinarea compozită a termenilor.

În schimb, tranzacția se asociază medierii, fiind scopul pentru care se inițiază medierea și care justifică tranzacția în procedura penală, urmând ca prin mediere victima să primească satisfacție pentru pagubele suferite, printr-un act reparativ și anume prin tranzacția încheiată în cadrul acordului de mediere.

Începerea medierii are drept efect suspendarea a termenului de prescripție a dreptului la acțiune, care își reia cursul odată cu încetarea procedurii de mediere.

În cadrul acestui capitol am explicat pe larg opinii din jurisprudență și doctrină cu privire la deosebirile și asemnările dintre instituția împăcării, pe care, din considerente de timp și de spațiu, le-am consemnat detaliat în teză, însă putem să sintetizăm pe scurt faptul că asemnările și deosebirile lor.

Asemnările se referă la faptul că atât împăcarea cât și medierea au drept efect juridic înlăturarea răspunderii penale cu privire la faptele pentru care au fost instituite în Codul penal introducerea plângerii prealabile sau a împăcării.

Deosebirile dintre cele două instituții juridice se raportează la faptul că împăcarea stinge acțiunea civilă, victima pierzând dreptul de a-și recupera prejudiciile care i-au fost produse ca urmare a realizării faptei infracționale de făptuitor, spre deosebire de mediere, care, urmare a acordului de mediere, victima își poate recupera prejudiciul, acordul de mediere devenind executoriu odată cu recunoașterea lui de către instanță.

Analizând aspectele medierii care se realizează în domeniul penal, am formulat propria definiție mai amplă a medierii în modul următor:

Medierea în domeniul penal este procedura flexibilă de reparare și reordonare a relațiilor dintre infractor și victimă, care prin atitudinea de bunăvoință:

- construiesc/reconstruiesc o relație amiabilă bazată pe comunicare,

colaborare și negociere coordonată spre înțelegere reciprocă, mutuală, cu ajutorul mediatorului care este o persoană aleasă de părți, imparțială și fără putere de decizie, autorizată și atestată de Ministerul de Justiție, care asistă părțile în cadrul ședințelor de mediere urmărind concesiile reciproce luate și asumate de către părți într-un mod lipsit de publicitate,

- având drept obiectiv încheierea unui acord sau o tranzacție cu privire la repararea pierderilor materiale care au rezultat în urma afectuării infracțiunii,

- părțile soluționând prin negociere total sau parțial latura civilă din acțiunea penală a infracțiunii de o gravitate redusă pentru care sunt prevăzute pedepse de până la 5 ani închisoare,

- infractorul orientându-se către o atitudine restititivă și reparativă prin asumarea responsabilității asupra urmărilor faptei sale, asumarea expresă și angajativă a sarcinii reparării prejudiciului material, pecuniar, moral pe care l-a cauzat victimei,

- nedepășindu-se valoarea prejudiciului suferit de victimă,

- medierea producând efecte juridice în funcție de cerințele Codului penal și Codului de procedură penală, astfel că,

- în situația în care medierea completă este realizată pentru infracțiunile de o gravitate redusă, produce și efecte juridice, înlăturând răspunderea penală a făptuitorului, care

- obligă făptuitorul la îndeplinirea obligațiilor asumate prin tranzacția încheiată în cadrul contractului de mediere care,

- prin recunoașterea acestuia de către instanță, este investit cu titlu executoriu, iar,

- în situația infracțiunilor grave, foarte grave și excepțional de grave, medierea ar putea constitui o circumstanță atenuantă care ar putea fi luată în considerare de instanță în cadrul deciziei de aplicare a pedepsei,

- victima reușind să își acopere prejudiciul pe care l-a suportat ca urmare a infracțiunii săvârșite de infractor, prin aplicarea executării tranzacției încheiate în cadrul medierii, procedura penală continuându-și cursul său normal.

Ca urmare a cercetării legislației penale, în cadrul acestui capitol am propus modificări care considerăm că sunt necesare pentru completări ale Codului penal și ale Codului de procedură penală, atât în România, cât și în Republica Moldova observându-se că este nevoie a se introduce câteva modificări în cele două legi de bază pentru facilitarea înțelegerii și abordării instituției medierii în cadrul penal de către practicienii dreptului penal și justițiabili.

Capitolul 3 se încheie cu concluzii din care reținem că medierea se realizează cu costuri financiare mult mai scăzute, cu reducerea disconfortului părților, oferă flexibilitate în privința stabilirii datelor de sesiuni și în privința discuțiilor dintre părți, oferă confidențialitate în privința desfășurării discuțiilor cu privire la soluționarea conflictelor, realizează rezolvarea conflictelor într-un timp mult mai scurt decât în cazul căilor tradiționale de rezolvare a acestora.

Capitolul 4. Unele considerații privind mediatorul și procedura medierii cuprinde cinci subcapitole: 4.1. *Mediatorul și rolul său în procesul medierii*; 4.2. *Activități specifice demarării procedurii de mediere*; 4.3. *Modalități de încheiere a procedurii de mediere penală*; 4.4. *Aplicarea medierii în domeniul*

penal; 4.5. Concluzii la capitolul 4.

Acest capitol aprofundează instituția medierii, fiind explicat rolul mediatorului în procedura de mediere. În celelalte subcapitole sunt redată activitățile specifice demarării procedurii de mediere; modalitățile de încheiere a procedurii (procesului) de mediere penală, aplicarea medierii în domeniul penal.

Procedura de mediere se poate încheia în trei modalități: prin înțelegere totală, care înlătură răspunderea penală sau privire la fapta penală, prin înțelegere parțială care înlătură răspunderea penală doar asupra înțelegerii încheiate (lucru convenit), nefiind înlăturată răspunderea penală asupra părții cu privire la care părțile nu au căzut de acord, sau fără nici o înțelegere, ceea ce atrage aplicarea procedurii judiciare pentru întregul conflict.

După cum am menționat, misiunile pacificatoare ale medierii au fost create drept mecanisme care să permită implicarea directă și operativă a mediatorului între părțile implicate în conflict [14, pp.2756-2765]. Acestea au ca scop să contribuie, pe cât posibil, la înlăturarea cauzelor care pot produce crizele sau conflictele continuate, indiferent de natura mobilului ce a declanșat existența lor (politice, etnice, religioase, sociale etc.), [15, pp.39-48].

În final sunt prezentate concluziile acestui capitol care relevă faptul că medierea are ca efect înțelegerea părților și stingerea conflictului în funcție de anumite condiții de realizare a ei. Deși aportul specialiștilor în drept din ultimii ani este de necontestat, mai ales dacă avem în vedere modificările legislative intervenite, nu putem să facem însă abstracție, să ne detașăm de autori consacrați în domeniul penal și în domeniul medierii.

În final sunt prezentate concluziile acestui capitol.

Concluzii generale și Recomandări. În teza de doctorat, acestea se referă la instituția medierii, atât în faza urmăririi penale, cât și în faza examinării cauzelor penale în alte faze ale procesului penal. Ele înaintează un spectru larg de concluzii în privința perfecționării mecanismului de realizare a funcției medierii în domeniul penal și procesual-penal. De asemenea, sunt înaintate și propuneri de *lege ferenda*, menite a completa și perfecționa legislația penală și procesual-penală.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică de importanță majoră, care a fost soluționată constă în elucidarea semnificației medierii în domeniul penal, conform Codului penal al Republicii Moldova și României, și evidențierea conceptualizării medierii în domeniul penal și procesual penal, în analiza și reevaluarea cadrului practico-legislativ al acesteia, urmărindu-se relevarea caracterului și specificului ei, în vederea contribuției la perfecționarea și eficientizarea normativului penal din acest domeniu.

Scopul tezei doctorat a constat în cercetarea multi-configurativă axându-se pe studierea multilaterală și complexă a teoriei, practicii și reglementărilor juridice ale instituției medierii în domeniul penal și procesual penal, și evidențierea instrumentelor de perfecționare a reglementării penale și procesual-penale ale funcției medierii.

Am încercat să formulez un concept de mediere penală pentru practicienii

în drept pentru a înțelege această instituție și a o aplica efectiv.

Pentru realizarea scopului nominalizat, au fost realizate obiectivele incipiente ale tezei, respectiv analiza instituției medierii reflectată în literatura de specialitate din România, Republica Moldova și din alte țări.

Introducerea medierii în cadrul juridic și analiza acesteia în paralel cu dreptul public ne relevă existența naturii proprii, a scopurilor proprii și a formelor proprii ale acestora care urmăresc același scop, și anume reducerea infraționalității și armonia socială.

Cercetarea doctrinei, jurisprudenței și a practicii cu privire la mediere a constituit baza unor concluzii cu privire la actele procesuale, instituțiile penale și procesul penal și instituția medierii.

Printre cele mai însemnate concluzii, menționăm:

1. Incipiența medierii a comportat o serie de cercetări care au dus la concluzia că medierea este un element care completează în mod necesar cadrul juridic.
2. Medierea nu pare să fie aplicată cu întregul potențial pe care îl implică.
3. Aplicarea procedurilor alternative de soluționare a conflictului reprezintă recenta chintesență a obiectivelor de umanizare, modernizare și liberalizare a justiției penale, contribuind, implicit la scăderea populației carcerale, și implicit la scăderea cheltuielilor statului cu întreținerea acestora.
4. Justiția reparativă și cea restaurativă în materie penală se concentrează în mod prioritar pe repararea prejudiciilor și restaurarea relației dintre victimă și făptuitor.
5. Apariția medierii, în contextul existenței multitudinii de conflicte intersociale și interpersonale foarte diversificate și versatile, dar și a procedurilor complicate cerute de aplicarea legii, mai ales în materie penală, constituie un pilon neprețuit creat pentru a susține munca instanțelor de judecată, sufocate de multitudinea dosarelor care se cer a fi rezolvate, datorită multitudinii de infracțiuni.
6. Medierea a fost creată ca un instrument de ajutorare a instanței de judecată, asemeni acordului de recunoaștere a vinovăției, pentru celeritatea soluționării cauzelor penale.
7. Medierea poate fi considerată ca fiind o procedură adaptabilă, suplă a rezolvării conflictelor, având ca obiectiv stingerea conflictului printr-o înțelegere amiabilă a părților, într-un timp ce poate dura doar până la trei luni, părțile putând rămâne în continuare în stare de bună înțelegere după ce au hotărât, de comun acord, ceea ce este bun și bine, pentru ambele părți.
9. Există o legătură inseparabilă dintre actul de sesizare a organelor judiciare penale și principiile în baza cărora este realizată procedura penală.
10. Actul de sesizare a organelor judiciare este un act procesual care este conferit oricărei persoane căreia i se recunoaște accesul liber la justiție, dându-i-se acesteia dreptul și posibilitatea de a se adresa organelor judiciare din domeniul penal, care sunt considerate ca având competența rezolvării situațiilor care se manifestă în urma săvârșirii unei fapte de natură penală, sau a pregătirii săvârșirii unei fapte de acest gen, fiind investite cu soluționarea acestora.
11. Participarea la mediere nu este folosită ca dovadă a recunoașterii vinovăției în procedurile penale actuale sau ulterioare.
12. În acest moment, acordul de mediere produce efecte juridice în latura penală (în

România, în acest moment, doar până la citirea actului de sesizare a instanței, iar în Republica Moldova până la retragerea completului de judecată în vederea deliberării), prin înlăturarea răspunderii penale pentru faptele mai puțin grave sau ușoare în condițiile Codului penal și a Codului de procedură penală.

13. Camera de consiliu poate da o hotărâre de expedient, putând valida acordul de încheiere a medierii, dându-i caracter executoriu, dacă nu este realizată spre a fi validată în cadrul procedurii penale, sau poate să respingă acordul de mediere dacă acordul de mediere nu conține elementele caracteristice unui litigiu.

14. Cu toate că legislația României și cea a Republicii Moldova cunoaște un cadru legislativ ascendent, medierea se găsește încă într-un stadiu incipient în ceea ce privește aplicarea ei în practică, fiind raportat un număr extrem de redus de cazuri de mediere în domeniul penal.

15. Se constată lipsa unui capitol sistematizat al medierii în Codurile penale, dovedindu-se necesitatea introducerii unor articole suplimentare în Codul penal al României și în Codul penal al Republicii Moldova, care să cuprindă alineatele explicative cu privire la mediere.

16. Se remarcă lipsa unei definiții a medierii din cadrul procedurii penale în Codul penal al României și al Codului de procedură penală al Republicii Moldova, precum și introducerea medierii printre circumstanțele atenuare a pedepsei prin completarea clară a articolelor respectivelor coduri, pe baza cărora să se aplice în mod corect procedura penală.

17. Medierea face parte din cauzele care înlătură răspunderea penală, întrucât infracțiunea subzistă, însă din considerente de politică penală liberală legiuitorul a considerat că nu este propice aplicarea unei pedepse, lăsând la latitudinea părților hotărârea de a o utiliza sau nu.

18. Procesul de individualizare a pedepsei penale urmează a lua în calcul această instituție a medierii în calitate de circumstanță atenuantă în situația infracțiunilor grave, efectele produse derogând de la regulile generale penale și potrivit criteriilor stabilite pentru stările de atenuare a pedepsei penale.

19. Nu este clară realitatea prevederii de către legiuitor, în mod expres, a modalității de colaborare între organele penale și mediator în vederea realizării unei practici a mediatorilor implementate pe lângă birourile organelor judiciare.

20. Nu este justificată și abordarea legiuitorului din Republica Moldova din cadrul Legii medierii nr. 137/2015 din Republicii Moldova, identificându-se incoerențe profunde legate de utilizarea diferită a termenilor care se referă la procedura de mediere și a împăcării, conform art.39, alin.(83) lit.b)-c).

21. Sunt identificate incoerențe ale perioadei de comunicare a datelor din dosar către mediator, a răspunderii penale a mediatorilor și a activității organului de cercetare penală relativ la mediere.

Cu titlu de recomandări, putem reține:

- Transferarea prerogativelor medierii penale către Ministerul Justiției, acreditându-se pe lângă acest minister mediatorii care să fie atestați și agreați în vederea aplicării medierii în cadrul intrajudiciar.

- organizarea de traininguri cât mai dese cu lucrătorii din domeniul justiției penale în vederea înțelegerii de către aceștia a caracteristicilor, aspectelor și avantajelor

medierii pentru ușurarea muncii lor, precum și necesitatea schimbării opticii acestora asupra modului de abordare a medierii în beneficiul justiției și al societății.

Avantajele acestor recomandări sunt următoarele:

- Prin realizarea medierii în procedura de urmărire penală și în procedura din fața instanței de judecată se poate armoniza cadrul juridic cu cel european, iar în ceea ce privește problemele ridicate, s-ar crea posibilitatea aplicării instrumentelor de rezolvare a litigiului prin metode alternative de soluționare a conflictelor.

Pe baza cercetărilor realizate în conținutul prezentei teze, în presupunerea privind perfecționarea normei penale și a celei procesual penale de către organele legislative ale României și ale Republicii Moldova, în vederea uniformizării practicii de implementare și de aplicare a acordului de mediere, au fost formulate următoarele propuneri cu caracter de lege ferenda:

Planul cercetării științifice de perspectivă include următoarele repere:

- Cercetarea distinctă și aprofundată a caracterului personal al medierii.
- Denunțul calomnios (mincinos) și soluționarea acestuia prin realizarea medierii.
- Termene și etape procesuale ale încheierii acordului de mediere.
- Acordul de recunoaștere a vinovăției, ca efect asupra recuperării prejudiciului al persoanei vătămate: efectele și consecințele pentru procesul penal și pentru partea civilă.

Propuneri de lege ferenda pentru România:

- **1.** propunem de lege ferenda, completarea C. pen, art.75 (circumstanțele atenuante) alin.(2) cu litera c), cu următorul conținut: „c) *realizarea unei înțelegeri de reparare a prejudiciului produs victimei, în cadrul procedurii medierii*” [Supra 3.2., p.133].

- **2.** Propunem de lege ferenda, introducerea alin.(8) la art.94 Codul de procedură penală al României, cu următoarea formulare: „*În cursul urmăririi penale, procurorul stabilește data și durata consultării dosarului de către mediator într-un termen rezonabil de 5 zile de la înaintarea cererii de mediere în vederea consultării dosarului de către mediator, perioadă în care înaintează dosarul penal mediatorului agreeat și indicat de către părți pentru procedura de mediere, mediatorul garantând asupra confidențialității datelor din dosar, conform Codului penal român, art.304 cu privire la divulgarea informațiilor secrete de serviciu. Consultarea dosarului presupune dreptul de a studia informații cu privire la datele părților din dosar, care sunt necesare pentru inițierea medierii*” [supra 3.2, p.123]

- **3.** Propunem, de lege ferenda, introducerea în Codul de procedură penală român la art.375 cu privire la condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției, a unui nou alineat (4) cu următorul text: „*Înainte de încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul să recomande infractorului să încheie un acord de mediere cu victima infracțiunii în vederea reparării pagubelor pe care le-a produs acesteia prin săvârșirea faptei infracționale*” [supra 3.2., p.131].

- **4.** Propunem de lege ferenda, introducerea în Codul penal al României a art.159¹ cu titlul „*Medierea*”, care să cuprindă alineatele explicative cu privire la mediere, după cum urmează: „(1) *Medierea constituie demersurile realizate de părțile conflictului, în vederea soluționării conflictului dintre ele, realizat în vederea găsirii*

unei soluții licite, de comun acord a părților, în privința asumării responsabilității și a reparării prejudiciilor materiale și morale cauzate persoanei vătămate. Medierea se realizează doar în prezența unui mediator atestat și acreditat de Ministerul Justiției. (2) Medierea înlătură răspunderea penală doar cu privire la persoana care a încheiat un acord de mediere cu victima. (3) Medierea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc în timpul desfășurării procedurii penale. (4) În cazul persoanei juridice, medierea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Medierea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiași fapte. (5) „medierea se poate realiza pe toată durata cercetării penale și a procesului penal, până la pronunțarea hotărârii judecătorești” [supra 3.2., p.133], [supra 3.2., p.122].

Propuneri de lege ferenda pentru Republica Moldova:

- **1.** Propunem de lege ferenda, introducerea în Codul penal al Republicii Moldova a art.109¹, cu titlul „Medierea”, care să cuprindă alineatele explicative cu privire la mediere, după cum urmează: „(1) Medierea constituie demersurile realizate de părțile conflictului, în vederea soluționării conflictului dintre ele, realizat în vederea găsirii unei soluții licite, de comun acord a părților, în privința asumării responsabilității și a reparării prejudiciilor materiale și morale cauzate persoanei vătămate. Medierea se realizează doar în prezența unui mediator atestat și acreditat de de Ministerul Justiției. (2) Medierea înlătură răspunderea penală doar cu privire la persoana care a încheiat un acord de mediere cu victima. (3) Medierea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc în timpul desfășurării procedurii penale. (4) În cazul persoanei juridice, medierea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Medierea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiași fapte” [Supra 3.3., p.146].

- **2.** Propunem, de lege ferenda, introducerea în Codul de procedură penală al Republicii Moldova a unui capitol nou, numerorat Cap. 1¹, cu Titlul Medierea penală care să cuprindă [Supra 3.3., pp.169-163]:

Capitolul I1. MEDIEREA

Art. 10¹ - Medierea penală:

(1) Medierea penală este o modalitate obligatorie de soluționare amiabilă a pretențiilor, adresate mediatorului, în cazurile ce țin de:

a) litigiile care rezultă din răspunderea penală;

b) litigiile care rezultă în urma comiterii unor infracțiuni ușoare și mai puțin grave.

(2) Tranzacția părților din cadrul medierii este posibilă și în afara medierii penale, în condițiile prezentului cod.

(3) În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiunile pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.

Art. 10² - Procedura medierii penale:

(1) După acceptarea spre examinare a cererii de chemare în judecată în condițiile art.296 și art.297, la cererea uneia sau a ambelor părți, instanța judecătorească, în termen de 5 zile, stabilește pentru părțile din proces data ședinței de soluționare amiabilă a litigiului prin mediere.

(2) Mediatorul, până la începerea procedurii de mediere, trebuie să fie informat de către instanța de judecată despre elementele semnificative ale cazului. Mediatorului i se pun la dispoziție, în termen de 5 zile, materialele necesare, fără a prejudicia judecarea cauzei.

(3) În cadrul ședinței de soluționare amiabilă a litigiului, mediatorul informează părțile avantajele medierii, durata procedurilor, posibila soluție asupra cazului și efectele ei pentru părțile la proces, efectele juridice ale medierii.

(4) Scopul ședinței de soluționare amiabilă a litigiului prin mediere este să ajute părțile să comunice, să negocieze, să identifice interesele lor, să evalueze pozițiile lor și să găsească soluțiile reciproc satisfăcătoare.

(5) Mediatorul întreprinde măsuri pentru ca părțile să soluționeze pe cale amiabilă litigiul sau unele probleme litigioase și, în acest scop, anunță părțile cu privire la cererea de mediere înaintată, organizează întâlnirea acestora printr-o modalitate care să evidențieze acest aspect, fie în scris fie electronic, cere prezentarea lor personală, și le comunică termenul care a fost stabilit de instanța de judecată sau de organul de urmărire penală pentru realizarea medierii.

(5) Termenul medierii penale nu poate depăși 45 de zile de la data la care a fost fixată prima ședință de soluționare amiabilă a litigiului, dacă legea nu prevede altfel.

Art. 10³ – Confidențialitatea și interzicerea audierii participanților cu privire la procesul de mediere penală:

(1) Toate discuțiile sau actele întocmite în cadrul procesului de mediere penală sunt și rămân confidențiale.

(2) În procesul de mediere penală, mediatorul nu poate divulga informațiile de care a luat cunoștință în decursul sesiunilor separate cu părțile și nu poate să discute asemenea informații cu cealaltă parte fără acordul părții vizate.

(3) Mediatorul, părțile sau oricare altă persoană care a participat în cadrul procedurii de mediere penală a litigiului, nu poate divulga și nu poate invoca în alt proces de mediere, de judecată sau de arbitraj ori în afara acestui proces, informațiile de care a luat cunoștință în cadrul procedurii de mediere penală a litigiului sau în legătură cu procesul penal.

Art.10⁴ -Încheierea tranzacției:

(1) Acordul părților cu privire la soluționarea amiabilă a litigiului se exprimă prin încheierea unei tranzacții.

(2) La încetarea medierii, mediatorul întocmește un proces-verbal în care consemnează temeiul încetării procesului de mediere. Procesul-verbal încheiat de mediator se înmânează părților și se prezintă instanței de judecată.

(3) Dacă părțile s-au împăcat asupra tranzacției, mediatorul întocmește tranzacția, care se semnează de către părți și de către mediator și se prezintă organului de cercetare penală sau instanței de judecată în a cărei procedură se află cauza penală împreună cu procesul-verbal privind încetarea medierii în care a fost consemnat

temeiul încetării procesului de mediere.

(4) În termen de 3 zile, după verificarea acordului de voință al părților cu privire la tranzacție, prin confirmarea directă a acestora în fața instanței, aceasta pronunță o încheiere prin care dispune încetarea procesului în care a avut loc medierea în urma căreia s-a încheiat tranzacția. Încheierea trebuie să conțină condițiile tranzacției, confirmate de instanța judecătorească și are caracter obligatoriu pentru părți, având caracter executoriu.

Art. 10⁵ – Refuzul de a încheia tranzacția:

(1) Nesemnarea tranzacției în cauzele penale sau contravenționale nu poate prejudicia situația părților.

Articolul 10⁶. Generalități privind medierea în cauzele penale

(1) Procesul de mediere în cauzele penale este reglementat de legea specială, Codul penal și Codul de procedură penală.

(2) Părți la medierea în cauzele penale sunt victima și făptuitorul.

(3) Dacă la medierea în cauzele penale una dintre părți este minor, participarea pedagogului sau psihologului este obligatorie.

(4) Procesul de mediere nu substituie procesul penal.

(5) Faptul participării la mediere nu poate servi ca dovadă a recunoașterii vinovăției.

(6) La medierea dintre partea civilă și partea civilmente responsabilă se aplică corespunzător prevederile prezentei legi referitoare la medierea litigiilor civile.

(7) Medierea în cauzele penale pentru infracțiunile ușoare sau mai puțin grave are drept efect juridic înlăturarea răspunderii penale cu privire la infracțiunea respectivă.

(8) Procesul-verbal întocmit încheiat de mediator, prin care se încheie procedura medierii, trebuie să arate dacă persoanele între care s-a desfășurat procedura medierii au beneficiat de asistența unui avocat și de serviciile unui interpret ori, după caz, să menționeze faptul că au renunțat expres la acestea.

Articolul 10⁷. Mediatorul în cauzele penale

(1) Nu poate fi admis în calitate de mediator în cauzele penale: ofițerul de urmărire penală, procurorul, judecătorul, avocatul uneia dintre părți, precum și persoana incompatibilă în baza unor prevederi legale speciale.

Articolul 10⁸. Informația oferită mediatorului în cauzele penale

(1) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată trebuie să informeze mediatorul ales de părți în termen de până la 5 zile de la înaintarea cerereri de solicitare a medierii, despre elementele semnificative ale cazului de care are nevoie acesta pentru începerea medierii conform normelor Codului de procedură penală și ale legii speciale.

(2) Mediatorul și părțile poartă răspundere, în condițiile Codului penal și Codului de procedură penală, pentru divulgarea informației puse la dispoziția lui la etapa de urmărire penală sau de judecare a cauzei penale.

Articolul 10⁹. Tranzacția în cauzele penale

(1) Mediatorul trebuie să prezinte organului de urmărire penală sau instanței de judecată procesul-verbal în care a fost consemnat temeiul încetării procesului de mediere.

(2) Tranzacția se întocmește în condițiile Codului de procedură penală și se anexează la procesul-verbal întocmit de mediator și are caracterul de lucru convenit între părți.

Articolul 10¹⁰. Motivarea părților pentru recurgerea la soluționarea litigiului prin mediere.

(1) Medierea este garantată de stat. În cadrul procesului de mediere, o parte sau ambele părți au dreptul de a beneficia de serviciile garantate de stat ale unui mediator în modul prevăzut de lege”.

- 3. Propunem de lege ferenda, completarea art.344¹ în Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu privire la medierea în cauza penală, în Titlul II, JUDECATA, Capitolul II, Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților a alineatelor (5), (6), (7), cu următorul cuprins: [Supra 3.3., p.164]

Art. 344¹. Soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților

(5) Medierea constituie demersurile realizate de părțile conflictului, în vederea soluționării conflictului dintre ele, realizat în vederea găsirii unei soluții licite, de comun acord a părților, în privința asumării responsabilității și a reparării prejudiciilor materiale și morale ale persoanei vătămate. Medierea se realizează doar în prezența unui mediator atestat și acreditat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

(6) Medierea înlătură răspunderea penală doar cu privire la persoana care a încheiat un acord de mediere cu victima.

(7) Medierea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și poate să intervină pe tot parcursul procesului penal.

BIBLIOGRAFIE

1. Șuștag Zeno Daniel, *Filosofia medierii. O abordare filosofică a sistemelor ADR*, București: Editura Universul Juridic, 2013, ISBN 978-606-673-183-6, 303 p.
2. Gorghiu și alții, *Medierea— oxigen pentru o societate modernă*, București: Editura Universul Juridic, 2013, ISBN 078-606-673-125-6, 369 p.
3. Mazilu Dumitru, *Dreptul Păcii. Tratat*, București: Editura ALL BECK, 1998, ISBN 973-98765-7-9, 422 p.
4. Boncu Ștefan, *Negocierea și medierea. Perspective psihologice*, Iași: Ed. Institutul European, 2006, ISBN (10) 973-611-396-5, ISBN (13) 978-973-611-396-3, 247 p.
5. Dolea Igor, Zaharia Victor, Rotaru Vasile, Gribincea Lilia, Dilion Marcela, Gladchi Gheorghe, Beldiga Cristina (coord.), *Raportul de evaluare și monitorizare a implementării instituției medierii în Republica Moldova al Institutului de Reforme Penale din 2009*, Chișinău: Institutul de Reforme Penale, 2009, 96 p., irp.md/uploads/files/2014-04/1396961866_medierea-in-cauzele-penale.pdf
6. Dolea Igor, *Prezumția nevinovăției*, În: *Manualul Judecătorului pentru cauze penale*, coord. ed.: Mihai Poalelungi [et al.]. Ed. I, Chișinău: Î.S. F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2013, pp.56-62, ISBN 978-9975-53-231-0, 1192 p.
7. Vattel Emer Monsieur de, *The Law of Nations or the Principles of Natural Law Applied to the Conduct and to the Affairs of Nations and of Sovereigns*, in the Clerk's Office of the District Court of the Eastern District of Pennsylvania, Indianapolis, IN, United States: Publisher Liberty Fund Inc, Publication City/Country 2009, 867 p.
8. Aleinikov A. V., Pinkevich A. G., *An Information Paradigm for the Analysis of*

- Social Conflicts, pp.57-58, // in Nauchno-Tekhnicheskaya Informatsiya, Seriya 1: Organizatsiya i Metodika Informatsionnoi Raboty, 2017, No. 3, pp. 1–8.
9. Dongoroz Vintilă, Kahane Siegfried, Oancea Ion, Fodor Iosif, Iliescu Nicoleta, Bulai Constantin, Stănoiu Rodica, Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală. Vol. I, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969, 436 p.
10. Dolea Igor, Zaharia Victor, Rotaru Vasile, Croitor Elena, Mihailov Veronica, Cebanaș Alexandru, Institutul de Reforme Penale, Justiția penală și drepturile omului. Cercetare sociologică; Chișinău: Institutul de Reforme Penale, 2010, 168 p.
11. Dolea Igor, Un nou concept în procedura penală // în Revista Națională de Drept, 2003, nr.5, ISSN 1810-309X, 54 p.
12. Tudor Vasilica-Leontina, Mediarea în faza urmăririi penale și în faza judecării în materie penală, // în Rev. „Legea și viața”, Publicație științifico-practică, nr. 1(301), ianuarie 2017, Chișinău: Imprimat la “Tipocart Print” SRL, 2017, pp. 30-37, ISSN 1810-309X, 54 p.
13. Danileț Cristi (coord.), Szabo Anamaria, Dedu Ion, Răduț Andreea, Ghid de mediere penală, conform noilor coduri, București: Editura Beck, 2014, ISBN/ISSN: 978-606-18-0354-5, 212 p.
14. Tudor Vasilica-Leontina, Modalități posibile de soluționare pe calea medierii a unor eventuale fapte de terorism, publ. în Revista Română de Criminalistică nr. 6(114) a Asociației Criminaliștilor Români, București, 2017, Vol. XVIII, Categoria B+, pp.2756-2765, ISSN 1454-3117, 40 (2791)p
15. Tudor Vasilica-Leontina, Terorismul și criminalitatea organizată reflectate, analizate și incriminate în legislația națională și internațională, publ. în vol. Conferinței științifico-practice internaționale „Premise de perfecționare a legislației naționale și de ajustare la standardele Uniunii Europene” din 13 martie 2014. Culegere de articole științifice/Institutul de Cercetări și Expertize în Șt. în Drept (IȘCED), Inst. de Cercet. Juridice și Politice al AȘM, red. Cușnir Valeriu [et al.], Chișinău: Tipografia Lexicon Prim, 2017, pp.39-48, ISBN 978-9975-139-14-4, 340p.

ADNOTARE

Autor: Vasilica-Leontina Tudor: “Medierea în domeniul penal la nivel național și internațional”, teză de doctor în drept la specialitatea 554.01 - Drept penal și execuțional penal. Chișinău, 2019

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 359 titluri, 207 pagini text bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 27 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: *mediere, mediator, acord de mediere, penal, litigiu, conflict, comunicare, negociere, înțelegere, împăcare.*

Domeniul de studiu. Prezenta teză este dedicată cercetării științifice din perspectiva dreptului penal, o atenție deosebită acordându-se sediului acestei materii – dreptul penal și dreptul procesual penal care, în final, reprezintă o cauză de înlăturare a răspunderii penale.

Scopul lucrării: constată în cercetarea amplă sub aspectul științific axându-se pe studierea multidimensională și complexă a teoriei, practicii și reglementărilor juridice ale instituției medierii în domeniul penal și procesual penal, și găsirea, definirea și evidențierea instrumentelor de perfecționare a reglementării penale și procesual-penale ale funcției medierii.

Obiectivele: interpretarea conținutului normativ al medierii, ca instituție de drept material; determinarea naturii sociale și juridice a instituției medierii în cauzele penale; evaluarea oportunității reglementării instituției medierii în C. pen. al RM și în C. pen. al României în raport cu alte cauze care înlătură răspunderea penală; identificarea particularităților instituției medierii în cauzele penale; determinarea locului și rolului medierii în sistemul cauzelor care înlătură răspunderea penală.

Ipoteze: Ipoteza prezentată îndeplinește funcția de a asigura un răspuns valid la tema cercetată și urmărește stabilirea adevărului că medierea are impact pozitiv direct și indirect asupra domeniului penal cu reverberații asupra celui social. Mărirea impactului depinde de modul de abordare, de cercetare a domeniului penal, corelat cu instituțiile care sunt incluse în legile penale și analizei factorului uman, toate acestea raportate și la aspectele practice și doctrinare cercetate. Variabilele aplicate în cele două ipoteze de cercetare sunt: pericolul social și răspunderea.

Noutatea și originalitatea științifică derivă din modalitatea de abordare a problemei, din însăși natura obiectului cercetat și constă în cercetarea, de pe poziții noi, a instituției medierii – una dintre cele mai novatoare cauze care înlătură răspunderea penală. Cercetarea are ca finalitate formularea unor concluzii și recomandări pentru îmbunătățirea calitativă și continuă a legislației penale în materia supusă investigației.

Problema științifică soluționată constă în elaborarea instrumentarului de identificare a indicțiilor subiecților infracțiunilor prevăzute în Codul penal cu privire la care poate fi aplicată medierea, aspect care s-a orientat către clarificarea reperelor respective pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului penal, în vederea aplicării ultimelor modificări și completări care au fost realizate în cadrul capitolelor tezei.

Semnificația teoretică. Teza de doctorat constituie o cercetare integră după conținut a unei probleme care ridică multiple polemici atât la nivel doctrinar, cât și aplicativ, dar care este parțial neglijată din punctul de vedere al dreptului penal, fiind elucidate multiple interpretări ambigue în materia medierii.

Valoarea aplicativă a lucrării își găsește materializarea în analiza sistematică a normelor care vizează instituția medierii în dreptul penal prin intermediul normelor juridico-penale, procesual-penale, precum și în procesul de adoptare a normelor care se referă la domeniul medierii.

Implementarea rezultatelor științifice. Concepțiile și concluziile de bază ale tezei au fost expuse în 27 articole științifice, dezbătute cu succes în cadrul mai multor conferințe științifice naționale și internaționale. Rezultatele științifice din cadrul tezei pot fi utile atât în activitatea practică a organelor

ANNOTATION

PhD thesis with the theme „Mediation in the criminal field at national and international level”, speciality 554.01 – Criminal law (criminal law), Author: Vasilica-Leontina Tudor. Chișinău, 2019

Thesis structure: introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 369 titles, 207 pages of basic text. Obtained results are published in 29 scientific works.

Key words: *mediation, mediator, mediation agreement, criminal, communication, negotiation, comprehension, reconciliation.*

Study domain: The work is dedicated to the scientific research from the perspective of criminal law, giving a special attention to the headquarters of this matter – the criminal law and the criminal procedural law which, in the end, represents a cause of removal of the criminal liability.

Target of the work: it finds in the broad research under the scientific aspect focusing on the multidimensional and complex study of the theory, practice and legal regulations of the institution of mediation in the criminal and criminal procedural field, and finding, defining and highlighting the tools for improving the criminal and procedural regulation- of the function of mediation.

Objectives: interpreting the normative content of mediation, as a material law institution; determining the social and legal nature of the institution of mediation in criminal cases; assessing the opportunity of settlement the institution of mediation in the criminal code of the RM and in the criminal code of Romania in relation to other causes that remove the criminal liability; identifying the peculiarities of the institution of mediation in criminal cases; determining the place and role of mediation in the system of cases that removes criminal liability.

Hypotheses: The presented hypothesis fulfills the function of ensuring a valid answer to the researched topic and aims to establish the truth that mediation has a direct and indirect positive impact on the criminal domain with reverberations on the social one. The variables applied in the two research hypotheses are: social danger and responsibility.

The novelty and the scientific originality of the obtained results consists in the way in which the problem is approached, from itself nature of the object investigated, and consists of researching, from new positions, of the institution of mediation - one of the most innovative causes that removes criminal liability. The research has as finality the formulation of some conclusions and recommendations for the qualitative and continuous improvement of the criminal law in the subject matter of the investigation.

The important scientific problem solved resulted in the elaboration of the instrument for identifying the signs of the subjects of the offenses provided in the Criminal Code on which the mediation can be applied, which led to the clarification for the theoreticians and practitioners in the criminal law field of the respective signs, in order to apply the latest changes and additions operated within these chapters.

Theoretical significance. The PhD thesis is an integral research into the content of a problem that raises multiple polemics at both the doctrinal and the applicative level, but which is partial neglected from the point of view of criminal law. Several interpretations of mediation have been elucidated.

The applicative value of the paper finds its materialization in the systematic analysis of the norms referring to the institution of mediation in the penal law through legal-criminal, as well as in the process of adopting rules that relate to mediation domain

The implementation of scientific results: The basic concepts and conclusions of the thesis were presented in 27 scientific papers, successfully debated at several national and international scientific

conferences. The scientific results of the thesis can be useful both in the practical work of the law enforcement bodies and in the scientific-didactic activity of the educational institutions.

АДНОТАЦИЯ

Автор: Василика-Леонтина Тудор: «Посредничество в уголовной сфере на национальном и международном уровне», докторская диссертация по специальности 554.01 - Уголовное право и уголовное преследование. Кишинёв, 2018

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография из 369 наименований, 207 основных страниц текста. Полученные результаты опубликованы в 29-й научной работе.

Ключевые слова: *медиация, медиатор, медиативное соглашение, уголовный, спор, конфликт, общение, переговоры, понимание и примирение.*

Область исследования. Диссертация посвящена научному исследованию с точки зрения уголовного права, при этом особое внимание уделяется основе - уголовному праву и уголовному процессуальному праву, и которая в конечном счете, ставит вопрос о снятии уголовной ответственности.

Цель диссертации: она находит в широком исследовании в научном аспекте упор на многомерное и комплексное изучение теории, практики и правовых норм института медиации в уголовной и уголовно-процессуальной сфере, а также нахождение, определение и выделение инструментов для совершенствования уголовного и процессуального регулирования- функции посредничества.

Цели: интерпретация нормативного содержания медиации, как института материального права; определение социального и юридического характера института медиации в уголовных делах; оценка возможности регулирования института медиации в Уголовном кодексе Республики Молдова и Уголовном кодексе Румынии в отношении других случаев, исключающих уголовную ответственность; выявление особенностей института медиации в уголовных делах; определение места и роли медиации в системе случаев, исключающих уголовную ответственность.

Гипотезы: представленная гипотеза выполняет функцию обеспечения правильного ответа на исследуемую тему и направлена на установление истины о том, что медиация оказывает прямое и косвенное положительное влияние на криминальную область с отражением на социальной. Размер воздействия зависит от подхода, расследования уголовного дела, соотношенного с институтами, включенными в уголовное законодательство, и анализом человеческого фактора, причем все они связаны с изучаемыми практическими и доктринальными аспектами.

Научная новизна и оригинальность вытекает из того как подойти к проблеме, из самой природы исследуемого объекта и состоит в исследовании, с новых позиций, института медиации - одной из самых инновационных причин, которая устраняет уголовную ответственность.

Решенная научная проблема привела к разработке инструмента для выявления признаков субъектов преступлений, предусмотренных в Уголовном кодексе, в отношении которых может применяться медиация, что привело к разъяснению для теоретиков и практиков в области уголовного права соответствующих признаков с целью применения последних изменений и дополнения действовали в рамках этих глав.

Теоретическое значение. Кандидатская диссертация является интегральным исследованием содержания проблемы, которая поднимает множественную полемику как на доктринальном, так и на прикладном уровне, но которая частично игнорируется с точки зрения уголовного права. Были выяснены несколько интерпретаций в сфере медиации.

Прикладное значение работы находит свою материализацию в систематическом анализе норм, относящихся к институту медиации в уголовном судопроизводстве, посредством уголовно-правовых, правовых, а также в процессе принятия правил, связанных с посредничеством.

Внедрение научных результатов: Основные концепции и выводы диссертации были представлены в 27 научных статьях, успешно обсуждавшихся на нескольких национальных и международных научных конференциях. Научные результаты диссертации могут быть полезны как в практической работе правоохранительных органов, так и в научно-дидактической деятельности учебных заведений.

TUDOR VASILICA-LEONTINA

**MEDIEREA ÎN DOMENIUL PENAL LA
NIVEL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL**

Specialitatea 554.01 - Drept penal și execuțional penal

Referatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 11.10.2019

Formatul hârtiei 60x84 ^{1/16}

Hârtie offset. Tipar offset.

Tiraj 50 ex.

Coli de tipar. 2,0

Comanda nr. 95/19

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

Str. Al. Mateevici, 60, MD-2009